

ванных слов. Слово 'abet' не исключение. В английском языке оно появилось как форма французского глагола в значении 'tobait, toharasswithdogs' (травить собаками); а ближе к концу XIV в. - 'tocausetobite'. Согласно SOED сема 'abet' начало функционировать как существительное в значении 'fraud, cunning' (SOED, I, 4). Примечательно, что с таким же значением ('Fraud') существовал ряд семантически близких слов: др.-англ. 'crōk' - 'fraud' (ME, 141); др.-англ. 'fāken' - 'fraud, crime' (ME, 209); др.-англ. (?) 'flærd' - 'fraud, deceit' (ME, 225) - всего насчитывается приблизительно 24 случая сем. Сама лексическая единица 'fraud', будучи заимствованной из французского, была зафиксирована в среднеанглийском в начале XIV века в значении 'criminaldeception'. Кроме того, древнеанглийское существительное 'craft' приобрело умаляющее значение 'adeceitfulaction; atrick; fraud' и было засвидетельствовано в неодобрительном значении «умение заставить людей поверить во что-либо; обман, хитрость» (SOED, I, 549). В период позднего средневековья формы 'abet' были зафиксированы в письменных английских источниках в значениях 'abetment', и 'tourgeontodosmthgoodanddesirable' (SOED, I, 4). Параллельно развивалось второе значение глагола - 'toinciteorencourage (inacrimeoroffence); tocommitanoffence'. Очевидно, здесь сказывается влияние соответствующего французского глагола. В современном английском языке закрепилось значение 'tohelporencouragesbtodosmthwrong' (OALD, 8th edition) в юриспруденции. Таким образом, рассматриваемая лексическая единица изменила полярность (с положительного на отрицательное). Существительное 'abet' постепенно заменяется производным 'abetment' ('abettement') (ME, 2) со значением 'instigationtoanoffenseorcrime'[3], 'fraud, cunning'. Примечательно, что в XIX веке появляется существительное с иным суффиксом - 'abettance' (XIX век), хотя эта форма не распространена. Еще реже используется существительное с суффиксом -al: 'abettal' - 'theactofabetting, aid' (CDandE, 10). Значение 'one who encourages or supports an offender'[3], выражено помощью 4-х суффиксов (это можно объяснить орфографическими особенностями среднеанглийского языка): -or, -er, -our, -oer (последние два являются французскими заимствованиями). В современном языке используются варианты 'abetter\or'. Единственное различие заключается в том, что вариант 'abettor' предпочтительнее использовать в юриспруденции, чем 'abetter'.

Таким образом, средневековая сема 'abet' дошла до наших дней с изменениями, адаптацией к «нуждам» современного языка, что позволяет предположить о наличии семантической деривации. В среднеанглийском языке для выражения семы 'fraud' существовало много семантически близких синонимов, что в языке не востребовано, т.к. любой язык стремится к экономии языковых средств. Заимствованные слова вошли в ЛСГ 'Fraud' под влиянием социально-политических факторов. Большую роль сыграла «лингвистическая идеология». При этом условием нормативно-стилистического влияния оказывается не географическое соседство и даже не существование во времени, но культурно-идеологическая близость социумов [1].

Литература:

1. Общее языкознание: учеб. пособие для филол. фак. вузов / А.Е. Супрун [и др.]; под общ. ред. А.Е. Супруна. – Минск.: Высш. школа, 1983. – С.396.
2. The Cambridge History of the English Language / ed. N. Blake. – Vol. 2. – Cambridge University Press, 2006. – p. 409-499.
3. Middle English Dictionary // The University of Michigan [Электронный ресурс]. – 2001. – Режим доступа: <http://quod.lib.umich.edu/m/med>. - Дата доступа: 29.02.2012.
4. Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles : in 2 vol. / ed. by L. Brown. – 6th ed. – New York : Oxford University Press, 2007. – 2 vol.
5. Oxford Advanced Learner's Dictionary [Electronic source]. – Electronic dat. (769 Mб). – Oxford, Oxford University Press 2010. – CD-ROM. – 1 диск.
6. Stratmann, F.H. Middle-English Dictionary / F.H. Stratmann; chief editor H. Bradley. – Oxford: Oxford University Press, 1992. – 710 p.

СІНАНІМІЯ ФРАЗЕАЛАГІЗМАЎ У МОВЕ ТВОРАЎ ЯКУБА КОЛАСА

Богдан Н.А.,

студэнтка 5 курса УА «ГДУ імя Ф. Скарыны», г. Гомель, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Шведава З.У., канд. філал. навук, дацэнт

Пытанне сінаніміі фразеалагічных адзінак (ФА) з'яўляецца да гэтага часу яшчэ канчаткова невырашаным. Параўноўваючы з'яву сінаніміі ў фразеалогіі і лексікалогіі, І. Я. Лепешаў адзначае, што «фразеалагізмы значна часцей, чым словы, уступаюць у сінанімічныя сувязі» [1, с. 83]. У гэтых адносінах цікаваць выклікае выяўленне фразеалагічных сінанімаў у мове класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа, што і стала мэтай прапанаванага артыкула, паколькі фразеалагічная скарбонка знакамітага пісьменніка лічыцца найбольш багатай [2]. Таму пытанне аб фразеалагічнай сінаніміі, якая не дапускае ўзаемазамяняльнасці кампанентаў, набывае практычны характар і асабліва важнае значэнне, калі даследуецца мова пісьменніка.

Аналіз ФА Якуба Коласа, што выступаюць у якасці сінанімаў, дазваляе гаварыць аб наяўнасці сінанімічных радоў. Так, у адным сінанімічным радзе могуць быць як стылістычна аднародныя ФА:

толькі пяты блішчаць ‘вельмі хутка бегчы, уцякаць’ (Пачакай трохі, Аўгінька, пацярпі: пакоцяцца палякі адгэтуль, толькі стрыбалкі будуць ды пяты блішчаць іх. Дрыгва, VII, 390 [2, с. 436]), пыл курыць ‘вельмі хутка (бегчы, ехаць і пад.)’ (Шлёма, падняўшы лапсардак, задаў такога лататы, што пыл курэў з-пад ног. Старыя падрызнікі, IV, 126 [2, с. 433]), так і ФА рознай стылёвай прыналежнасці: праст. працягнуць ногі ‘памерці’ (Працяг! Няма там ужо чаго працягваць. Ногі тут сора працягнеш. Трагізм, V, 164 [2, с. 364]), інд.-аўт. накрыцца зямлёю ‘памерці’ (Лепей, мае любкі, накрыцца зямлёю, чым бачыць, як другі, багаты, стары, Цалое за грошы, вячаецца з ёю. Мар’яна-чараўніца, X, 487. [2, с. 216-217]). Як бачым, адрозніваюцца разгледжаныя фразеалагізмы-сінонімы і сваёй індывідуальнай, непаўторнай унутранай формай.

Неабходна адзначыць і той факт, што ўсе ФА аднаго сінанімічнага рада ў Якуба Коласа характарызуюцца катэгорыяй экспрэсіўнасці, г. зн. наяўнасцю не толькі намінальнай функцыі, але і экспрэсіўна-камунікацыйнай, эстэтычнай, і гэтая функцыя “для фразеалагічнага ўзроўню гіпертрафіравана, узведзена ў абсалют” [3, с. 210]. Унікальнасць ФА выяўляецца, як заўважае В. А. Ляшчынская, “і ў выніку іх вобразнасці, якая з’яўляецца дыферэнцыяльнай прыкметай фразеалагізмаў” [4, с. 35]. Калі вобразны складнік мае адрозненні, то і кантэкстнае выкарыстанне таксама адрозніваецца, а калі не адрозніваецца, то і не існуе адрознення ва ўжыванні. Напрыклад, у мове твораў Якуба Коласа ФА са значэннем ‘пакараць фізічна/зрабіць вымову’ складаюць наступную групу: адкруціць галаву, даць перцу, даць жару, палічыць косці, скуру спусціць, спусціць юху і інш.

З пералічаных ФА выдзяляюцца аднаструктурныя тыпу даць перцу, даць жару, якія патрабуюць пры выбары кантэксту ўлічваць іх адметную асаблівасць значэння ‘аказваць на каго-небудзь мэтанакіраванае ўздзеянне вялікай сілы’. У аснове вобраза гэтых ФА ляжыць ідэя выяўлення сілай каго-небудзь з таго стану, які, паводле іншых, не адпавядае норме ці іх разуменню. Гэтыя ФА абазначаюць “чыстае” пакаранне: - Калі б прыехаў прыстаў з бізуном ды даў перцу, то паставіў бы ўсіх на работу, - кажа стары Гілёрык (У глыбі Палесся, IX, 247) [2, с. 404]; 3-за вугла паказваецца Марыся Шпала, аглядае ўсіх і заліваецца вясёлым, высокім смехам. - Хэ-хэ-хэ-хэ! Але ж і дала жару! (У дварэ пана Тарбейкага, V, 175) [2, с. 188]. Акрамя таго, абедзве ФА гэтай групы характарызуюцца абавязковасцю кантактаў паміж тым, хто аказвае ўздзеянне, і тым, на каго яно накіравана.

Ужыванне ФА адкруціць галаву, палічыць косці, скуру спусціць, акрамя таго, што мае “выхаваўчы” складнік, яўна звязана з вобразам фізічнай кары, г. зн. спосабу пакарання: Ну дзе ж будзе тое дабро на свеце, мае вы мілыя? - пытала бабка Цынклет: - галаву адкруціць яму і то мала! (Адшчапенец, VII, 179) [2, с. 117]; Папросіць, вот, Мішку - Асілка-хлапчышку - Палічыць нягоднікам косці! (Рагатка, III, 179) [2, с. 262]; - Але вучыцца мне без дуру, А не - як з гада спушчу скуру (Новая зямля, V, 124) [2, с. 500].

ФА спусціць юху характарызуецца адценнем вобраза грубага фізічнага выканання кары і яе вынікам – ‘пабіць да крыві’: [...] калі яшчэ раз пусціш быка ў мой авёс, то я з цябе юху спушчу! (Чоран, V, 23) [2, с. 645].

Аналіз сінаніміі фразеалагізмаў мовы твораў Якуба Коласа дазваляе зрабіць вывад аб шырокім выкарыстанні фразеалагічных сінонімаў, што тлумачыцца не толькі неабходнасцю разнастайчых сродкіх выказвання, але і прыстасаваннем фразеалагізмаў да ўласнага кантэксту. А наяўнасць экспрэсіўнасці як катэгорыяльнай прыкметы і вобразнасці як факультатывнай рысы ФА ў сваю чаргу выяўляе адрозненне іх значэння ад значэння слова.

Літаратура:

1. Лепешаў, І.Я. Фразеалогія сучаснай беларускай мовы: вучэб. дапам. для філал. фак. ВУЗ / І.Я. Лепешаў. – Мінск: Выш. шк., 1998. – 271 с.
2. Фразеалагічны слоўнік мовы твораў Я. Коласа: звыш 6000 слоўн. арт. / уклад. А.С. Аксамітаў і інш.; пад рэд. А.С. Аксамітава. – Мінск: Навука і тэхніка, 1993. – 655 с.
3. Мокиенко, В.М. Славянская фразеология / В.М. Мокиенко. – М.: Высш. шк., 1989. – 287 с.
4. Ляшчынская, В.А. Сучасная беларуская мова: фразеалогія: вучэб. дапам. / В.А. Ляшчынская. – Мінск: РІВШ, 2010. – 230 с.

ОСОБЕННОСТИ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ КОНЦЕПТА «СПАСЕНИЕ» ПРИ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ

Бувевич А.А.,

магистрант УО «ВГУ им. П.М. Машерова», г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Маслова В.А., доктор филол. наук, профессор

Введение. На рубеже XX-XXI веков в связи с антропоцентрической направленностью лингвистической науки возрос интерес к проблеме взаимосвязи языка и культуры, ставшей предметом изучения новой интегрированной отрасли языкознания – лингвокультурологии. В рамках лингвокультурологической концепции современное обучение русскому языку ориентировано не только на то, чтобы приобщить обучаемых к знанию слова, но и познакомить их с «понятиями, погруженными